

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΜΑΡΙΝΑ ΛΟΥΑΡΗ
Δρ Ειδικής Αγωγής
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

mlouari@uth.gr

Περιεχόμενα μαθήματος

1. Εκπαιδευτική ψυχολογία – Ρόλος στην εκπαίδευση
2. Συμπεριφορικές θεωρίες μάθησης
3. Θεωρία Επεξεργασίας Πληροφοριών
4. Άμεση Διδασκαλία - Στρατηγικές Μελέτης
5. Μαθητές με ΜΔ- Διάγνωση
6. Διαφοροποιημένη Διδασκαλία
7. Κίνητρα – ενίσχυση αυτοεκτίμησης μαθητή
8. Αμοιβές και ποινές
9. Αποτελεσματικό μαθησιακό περιβάλλον- αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς
10. Αξιολόγηση μαθητών

Εκπαιδευτική Ψυχολογία

Ακαδημαϊκός ορισμός: η μελέτη των μαθητών, της μάθησης & της διδασκαλίας

Πρακτικός ορισμός: συσσωρευμένη γνώση, εμπειρική θεωρία ώστε ο εκπαιδευτικός να μπορεί να επιλύει καθημερινά προβλήματα

- Να γνωρίζει κάποιες αρχές που θα βοηθήσουν στη λήψη σωστών αποφάσεων

Οι εκπαιδευτικοί ψυχολόγοι διεξάγουν έρευνες σχετικά:

- με τα χαρακτηριστικά των μαθητών
- τις αρχές μάθησης
- τις μεθόδους διδασκαλίας

ώστε

- Να δώσουν εκείνες τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη λήψη αποφάσεων κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας.

Ποια νομίζετε ότι είναι εκείνα τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν ένα εκπαιδευτικό καλό;

- Η ζεστασιά, το χιούμορ, η ικανότητα να νοιάζεται για τους ανθρώπους
- Ο σχεδιασμός, η εργατικότητα και η αυτοπειθαρχία
- Η ηγετική ικανότητα, ο ενθουσιασμός, η αγάπη για μάθηση και η ικανότητα χρήσης του προφορικού λόγου.

***Οι παραπάνω δεξιότητες νομίζετε ότι
αρκούν για να χαρακτηριστεί κάποιος
καλός εκπαιδευτικός;***

- Να γνωρίζει το αντικείμενο που θα πρέπει να διδάξει
- Τον τρόπο με τον οποίο μεταδίδονται οι γνώσεις.
- Αυτό αποδεικνύει όχι μόνο η έρευνα αλλά και οι εμπειρίες μας.
- Υπάρχουν εκπαιδευτικοί πολύ καλά καταρτισμένοι στο αντικείμενό τους, όμως δεν μπορούν να διδάξουν.
- Για μια αποτελεσματική διδασκαλία δεν σημαίνει ότι ο άλλος είναι μια κινητή βιβλιοθήκη.
- Σημαίνει ότι μπορεί να μεταδώσει τις γνώσεις του στους μαθητές.

- Ένας αμερικανός καθηγητής μαθηματικών για να διδάξει την έννοια των θετικών και των αρνητικών αριθμών χρησιμοποίησε το ακόλουθο παράδειγμα:

Όταν σκάβεις ένα λάκκο ονομάζεις το σωρό με τα χώματα $+1$ ενώ το σκαμμένο λάκκο -1 .

*Όταν ξαναγεμίζεις το λάκκο με χώμα τι έχεις;
 -0*

- Αυτό το παράδειγμα αποδεικνύει την ικανότητα σύνδεσης αφηρημένων εννοιών με τις εμπειρίες των μαθητών.
- Μας οδηγεί στη διαπίστωση ότι η ικανότητα μετάδοσης γνώσης υπερβαίνει την απλή γνώση των πληροφοριών.

- **Τι είναι διδασκαλία;**

- Αυτά που ο εκπαιδευτικός θέλει να διδάξει κι αυτά που τελικά οι μαθητές μαθαίνουν είναι η διδασκαλία.
- Η αποτελεσματική διδασκαλία δεν είναι μια απλή διδασκαλία.
- Δεν σημαίνει ότι αυτά που λέει κάποιος, ο οποίος γνωρίζει περισσότερο από κάποιον άλλο, αποτελούν διδασκαλία γιατί απλούστατα δεν μαθαίνουμε πάντα ότι ακούμε.
- Η αποτελεσματική διδασκαλία στην πραγματικότητα είναι μια σειρά από ενέργειες με τη χρήση ανάλογων στρατηγικών.

Ένας εκπαιδευτικός καλείται να διδάξει ένα μάθημα στατιστικής στην Πέμπτη δημοτικού. Τι θα πρέπει να επιτύχει;

- Να επικρατεί ησυχία στην τάξη
- Οι μαθητές να γνωρίζουν τους κανόνες συμπεριφοράς
- Οι μαθητές να κατέχουν τις προαπαιτούμενες γνώσεις (πρόσθεση και διαίρεση ώστε να βρουν τους μέσους όρους)
- Αν κάποιος δεν γνωρίζει τις βασικές πράξεις να βρει ένα τρόπο επαναδιδασκαλίας αυτών
- Να δώσει δραστηριότητες όπου χρειάζονται οι μέσοι όροι, ώστε να έχει νόημα για τους μαθητές αυτό που θα διδάξει

- Να χρησιμοποιήσει στρατηγικές ώστε οι μαθητές να είναι σε θέση να ανακαλούν και να χρησιμοποιούν αυτή την γνώση όταν τη χρειάζονται
- Να βεβαιωθεί ότι οι μαθητές έχουν κίνητρο να μάθουν στατιστική
- Να αξιολογεί κατά τη διάρκεια και στο τέλος αυτά που διδάσκει
- Αν παρουσιαστούν προβλήματα να ενεργήσει κατάλληλα

Όλες αυτές οι λειτουργίες,

- η κινητοποίηση των μαθητών,
- η διαχείριση της τάξης,
- η αξιολόγηση της προηγούμενης γνώσης,
- η μετάδοση των ιδεών,
- η προσαρμογή της διδασκαλίας στις ανάγκες των συγκεκριμένων μαθητών,
- η αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων,

πρέπει να εκπληρώνονται σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης.

- Το πώς θα επιτευχθούν εξαρτάται από την ηλικία των μαθητών, τους στόχους της διδασκαλίας και από μια σειρά άλλων παραγόντων.
- Αυτό που χαρακτηρίζει ένα **αποτελεσματικό εκπαιδευτικό** είναι η ικανότητά του να εκπληρώνει επιτυχώς αυτές τις λειτουργίες σε συνδυασμό φυσικά με τη γνώση του αντικειμένου και το ενδιαφέρον για τους μαθητές του.

Διδάσκεται η καλή διδασκαλία;

- Κάποιοι πιστεύουν ότι οι καλοί εκπαιδευτικοί γεννιούνται
- Η έρευνα που ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 έδειξε ότι υπάρχουν συγκεκριμένες συμπεριφορές και δεξιότητες που συνθέτουν τον χαρισματικό εκπαιδευτικό.
- Δεν κάνει τίποτε παραπάνω από τον οποιοδήποτε εκπαιδευτικό παρά μόνο γνωρίζει τις αρχές της αποτελεσματικής διδασκαλίας και τις εφαρμόζει.

- **Παράδειγμα:** σε μια τάξη Λυκείου την ώρα της παράδοσης δύο μαθητές στα τελευταία θρανία συζητούν.
- *Πώς ο καθηγητής θα αντιμετωπίσει το πρόβλημα;*

- Πλησιάζει αργά προς το μέρος τους, χωρίς να τους κοιτάζει και συνεχίζει την παράδοση του μαθήματος.
- Οι μαθητές σταματούν και στρέφουν την προσοχή στον εκπαιδευτικό.

**Ο συγκεκριμένος εκπαιδευτικός
εφάρμοσε τις αρχές διαχείρισης της
τάξης:**

- Διατήρησε τη ροή του μαθήματος
- Αντιμετώπισε αρχικά το πρόβλημα με ήπια παρέμβαση
- Έλυσε άμεσα το πρόβλημα
- Δεν το άφησε να ενταθεί

Στο παράδειγμα με το λάκκο για την κατανόηση των αρνητικών και των θετικών αριθμών ο εκπαιδευτικός **εφάρμοσε αρχές της ψυχολογίας**, όπως

- πώς να κάνεις αφηρημένες έννοιες συγκεκριμένες χρησιμοποιώντας παραδείγματα,
- πώς να χρησιμοποιείς παραδείγματα από την εμπειρία των μαθητών και να τα εντάξεις στο περιεχόμενο της διδασκαλίας,
- πώς να διατυπώνεις κανόνες, να δίνεις παραδείγματα και να επαναδιατυπώνεις τους κανόνες.

- Επομένως, η απάντηση στο ερώτημα αν διδάσκεται η αποτελεσματική διδασκαλία είναι **ναι**.
- Για να γίνει κάποιος καλός εκπαιδευτικός θα πρέπει να παρακολουθήσει άλλους και να ασκηθεί και ο ίδιος

Οι βασικές συνιστώσες της αποτελεσματικής διδασκαλίας είναι οι ακόλουθες:

- Γνώση του αντικειμένου και των διδακτικών μεθόδων
- Γνώση για τους μαθητές και τη μάθηση
- Κριτική σκέψη και δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων
- Δεξιότητες διδασκαλίας και επικοινωνίας.

- Οι **ειδικευμένοι εκπαιδευτικοί** έχουν αναπτύξει συστήματα γνώσης για την κατανόηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στη διδασκαλία.
- Ένας αρχάριος δάσκαλος αντιμετωπίζει τις λανθασμένες απαντήσεις των μαθητών στα μαθηματικά όλες το ίδιο.
- Ένας έμπειρος εκπαιδευτικός πίσω από τα λάθη των μαθητών μπορεί να διακρίνει ελλείψεις στην πρόσληψη των πληροφοριών, παρανοήσεις, λανθασμένες αντιλήψεις, δυσκολία κατανόησης.

- Ομαδοποιώντας τις λανθασμένες απαντήσεις, επαναδιδάσκει κάνοντας χρήση των ανάλογων τεχνικών κατά περίπτωση.
- Η επανάληψη της διδασκαλίας με τον ίδιο ακριβώς τρόπο ελάχιστη διαφορά θα επιφέρει και ουσιαστικά δεν θα συνεισφέρει στη βελτίωση των μαθητών που απέτυχαν να ανταποκριθούν στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.

Οι ειδικευμένοι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να γνωρίζουν:

- Το γνωστικό αντικείμενο που θα διδάξουν
- Γενικές μεθόδους διδασκαλίας
- Την ύλη των μαθημάτων και τα προγράμματα που είναι κατάλληλα για το αντικείμενο που διδάσκουν και την τάξη
- Τις ειδικές γνώσεις που σχετίζονται με το αντικείμενό τους και που μπορούν να εφαρμοστούν στη διδασκαλία, όπως ειδικός τρόπος διδασκαλίας συγκεκριμένων μαθητών, ιδιαίτερων εννοιών, κ.α.α

- Τα χαρακτηριστικά και το πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών
- Τη διάταξη η οποία βοηθά καλύτερα στη μάθηση, όπως ανά ζεύγη, ομάδες, συνεργατικά, ομαδικά, ατομικά
- Τους στόχους και τους σκοπούς της διδασκαλίας

- **Αναλογιστείτε την πρώτη ημέρα σας στην τάξη.**
- **Καταγράψτε τους προβληματισμούς, τους φόβους και τις ανησυχίες σας.**
- **Ποια πιστεύετε ότι είναι τα δυνατά σας σημεία;**

Οι αρχάριοι εκπαιδευτικοί ξεκινούν την καριέρα τους με πολλούς προβληματισμούς.

Σύμφωνα με ανασκόπηση παγκοσμίων μελετών προέκυψε ότι οι αρχάριοι δάσκαλοι θεωρούν

- ✓ τη διατήρηση της πειθαρχίας μέσα στην τάξη,
 - ✓ την κινητοποίηση των μαθητών,
 - ✓ την αποτελεσματική αντιμετώπιση των διαφορών των μαθητών,
 - ✓ την αξιολόγηση των μαθητών,
 - ✓ τις σχέσεις με τους γονείς
- τις σημαντικότερες προκλήσεις της δουλειάς τους.*

- Πολλοί βιώνουν έντονα άγχος όταν έρχονται σε πρώτη επαφή με την πραγματικότητα της τάξης.

- Έχουν να αντιμετωπίσουν όλα εκείνα τα στοιχεία που αντιμετωπίζουν εκπαιδευτικοί με εμπειρία.
- Η πρακτική των υποψήφιων δασκάλων αν και είναι πολύ σημαντική δεν προετοιμάζει πραγματικά ένα υποψήφιο δάσκαλο για να ξεκινήσει σε μια τάξη.
- Με την εμπειρία, αντιμετωπίζουν με επιτυχία τις προκλήσεις που φαίνονται δύσκολες σε ένα αρχάριο εκπαιδευτικό.
- Μπορούν να δοκιμάσουν μεθόδους και υλικά, να καταγράψουν τα αποτελέσματα και να αναστοχαστούν τι πέτυχε, τι χρειάζεται διόρθωση και τι απορρίπτεται.

- Η καταγραφή αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την **αξιολόγηση των μεθόδων**, καθώς βοηθά στην εστίαση λεπτομερειών, μπορεί ασήμαντων αρχικά στη συνέχεια όμως χρήσιμων για τον επαναπροσδιορισμό των μεθόδων.
- Η επιτυχία βοηθά στην **ενίσχυση της αυτοποεποίησης** και ως έμπειροι εκπαιδευτικοί μπορούν πλέον να εστιάσουν στις ανάγκες των μαθητών.
- Κρίνουν την επιτυχία τους από την επιτυχία των μαθητών τους.

*Η διαφορά μεταξύ ενός αρχαρίου και ενός
έμπειρου εκπαιδευτικού αποτελεί η
ερώτηση*

του αρχαρίου «**Πώς τα πηγαίνω**»

του έμπειρου «**Πώς τα πηγαίνουν οι
μαθητές**»

Ποιον θεωρούμε καλό δάσκαλο;

- Αυτόν που βοηθά στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών;
- Αυτόν που προάγει τις γνωστικές του λειτουργίες;
- Αυτόν που βοηθά να πετύχει στις εξετάσεις;;
- Και πώς μπορούμε να αξιολογήσουμε αν ένας δάσκαλος πέτυχε τους στόχους του;

- Όπως δεν μπορούμε να αξιολογήσουμε την συμπεριφορά του παιδιού αν δεν συνυπολογίσουμε και τη συμπεριφορά του δασκάλου το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση του δασκάλου.
- Ορισμένοι δάσκαλοι μπορεί **να προάγουν αποτελεσματικά** την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών όμως με μια άλλη ομάδα μαθητών δεν τα καταφέρνουν το ίδιο.
- Η παρουσία και μόνο ενός μαθητή με σοβαρά προβλήματα συμπεριφοράς μέσα στην τάξη μπορεί να επηρεάσει σημαντικά **την αποτελεσματικότητά** του δασκάλου.

- Η λεπτομερής και με ειλικρίνεια καταγραφή των περιστατικών, που θα παρουσιάζουν *ποια συμπεριφορά του δασκάλου συνδυάζεται με ποιες αντιδράσεις των μαθητών* θα βοηθήσει στην απόκτηση αυτογνωσίας από μέρος του εκπαιδευτικού και στη συνέχεια την αναζήτηση εκείνων των στρατηγικών που μπορούν να βοηθήσουν.
- Εν κατακλείδι, δεν υπάρχει συνταγή για αποτελεσματική διδασκαλία.

- Η διδασκαλία απαιτεί *σχεδιασμό* και *προετοιμασία* και συνεχείς *αποφάσεις*.
- Οι *στοχαστικοί εκπαιδευτικοί* έχουν ανά πάσα στιγμή στο μυαλό τους τα αποτελέσματα που προσδοκούν από τους μαθητές τους και τον τρόπο με τον οποίο κάθε απόφαση που λαμβάνουν οδηγεί στην επίτευξη αυτών των αποτελεσμάτων.
- Γνωρίζουν ότι το ανώτερο δυνατό σημείο μάθησης δεν συμβαίνει τυχαία.

Μπορεί οι μαθητές να μαθαίνουν πολλά με μη προγραμματισμένο τρόπο. **Οι εκπαιδευτικοί για να διεγείρουν** το ενδιαφέρον των μαθητών,

- ✓ να τους κινητοποιήσουν ώστε να κάνουν κάθε προσπάθεια,
- ✓ να τους βοηθήσουν να κάνουν εννοιολογικά άλματα ,
- ✓ να οργανώσουν και να διατηρήσουν την αποκτηθείσα γνώση,

θα πρέπει να λειτουργούν σκόπιμα, στοχαστικά και ευέλικτα, σε συνδυασμό με τους στόχους που έχουν θέσει για κάθε μαθητή.

- Όλα αυτά φαίνονται προφανή, όμως μέσα στην τάξη είναι πολύ δύσκολο να φροντίζει κανείς να ασχολούνται οι μαθητές με δραστηριότητες που οδηγούν σε ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα.

Παράδειγμα

Βάζουμε ένα μαθητή να λύσει μια άσκηση στον πίνακα και η υπόλοιπη τάξη ίσως και να παρακολουθεί με αποτέλεσμα να αφιερώνεται λίγος χρόνος στη διδασκαλία της νέας ύλης.

Τι θα μπορούσαμε να κάνουμε;

- ✓ Οι υπόλοιποι μαθητές θα έλυναν κι εκείνοι την άσκηση και θα συγκρίναμε τα αποτελέσματα και τον τρόπο λύσης.
- ✓ Θα μπορούσε ο εκπαιδευτικός να πει τα αποτελέσματα των ασκήσεων κι εκείνες που έκαναν πολλοί μαθητές λάθος θα μπορούσαν να λυθούν ξανά.

- ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ - ΑΥΤΟΡΥΘΜΙΣΗ

- ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

- ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

ΚΑΛΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΚΑΛΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΚΑΛΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ